

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.48>

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ВЗАЄМОДІЇ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ

Пономарьова Д.С.,
*аспірант кафедри державно-правових
дисциплін та міжнародного права
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
Orcid 0000-0001-6597-1893*

Пономарьова Д.С. Стратегічні комунікації як особливий вид взаємодії міністерства оборони України з іншими державними органами

Метою статті є визначення місця стратегічних комунікацій у понятійному апараті адміністративного права як особливого виду взаємодії між органами виконавчої влади та іншими державними органами.

У статті акцентовано увагу на тому, що кардинальне реформування сектору безпеки і оборони України у відповідності до північноатлантичних стандартів обумовлює необхідність опанування та правової легалізації нових для національної практики засобів і способів публічного адміністрування. До них, зокрема, належать і стратегічні комунікації, які є особливим видом взаємодії між суб'єктами суспільних відносин.

У статті обґрунтовано, що стратегічні комунікації за своєю сутністю є видом інформаційної взаємодії, суб'єкти якої прагнуть досягати своїх цілей за допомогою арсеналу спеціальних засобів, найбільш важливим з яких є стратегічний наратив. Не всі аспекти стратегічних комунікацій регулюються правовими нормами. Складний комплекс засобів інформаційного впливу може спричинювати наслідки, що не можуть бути об'єктивно категоризовані (зокрема, емоційно-вольові наслідки). Разом з тим організаційні та нормативно-правові аспекти стратегічних комунікацій однозначно охоплюються методологічним апаратом правової науки.

У статті з'ясовано, що за змістом стратегічні комунікації є спеціальним видом інформаційної взаємодії органів виконавчої влади та інших суб'єктів, що належать до сектору безпеки та оборони.

Доведено, що стратегічні комунікації як особливий вид взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами уявляють собою регламентовану нормами права і обумовлену правами та обов'язками вказаних суб'єктів інформаційну взаємодію, спрямовану на досягнення їх цілей. Правова регламентація цілей стратегічних комунікацій здійснюється на рівні загальнодержавних стратегій, доктрин та концепцій, прийнятих для забезпечення обороноздатності нашої держави. У частині організації стратегічних комунікацій та правового статусу її суб'єктів вказані відносини належать до предмету правової науки. Психологічні, соціологічні, політичні, економічні, військові аспекти стратегічних комунікацій належать до предмету вивчення відповідних наук.

Визначено, що напрями подальших наукових досліджень мають враховувати необхідність більш повної легалізації стратегічних комунікацій у законодавчих правових актах, які регулюють правовий статус суб'єктів сектору безпеки та оборони.

Ключові слова: взаємодія, правові забезпечення, органи виконавчої влади, стратегічні комунікації, сектор безпеки і оборони, інформаційна взаємодія.

Ponomareva D.S. Strategic communications as a special kind of interaction of the ministry of defense of Ukraine with other state bodies

The purpose of the article is to determine the place of strategic communications in the conceptual apparatus of administrative law as a special type of interaction between executive authorities and other state bodies.

The article focuses on the fact that the radical reform of the security and defense sector of Ukraine in accordance with the North Atlantic standards necessitates the development and legalization of new means and methods of public administration for national practice. These, in particular, include strategic communications, which is a type of interaction between the subjects of public relations.

The article substantiates that strategic communications are inherently a type of information interaction, the subjects of which strive to achieve their goals with the help of an arsenal of special means, the most important of which is the strategic narrative. Not all aspects of strategic communications are governed by legal regulations. A complex set of means of information impact can cause consequences that cannot be objectively categorized (in particular, emotional-volitional consequences). At the same time, the organizational and regulatory aspects of strategic communications are unambiguously covered by the methodological apparatus of legal science.

The article establishes that, in terms of content, strategic communications is a special type of information interaction between executive authorities and other entities related to the security and defense sector.

It has been proved that strategic communications as a special type of interaction between the Ministry of Defense of Ukraine and other state bodies are information interaction regulated by the norms of law and conditioned by the rights and obligations of these entities, aimed at achieving their goals. Legal regulation of the goals of strategic communications is carried out at the level of national strategies, doctrines and concepts adopted to ensure the defense capability of our state. In terms of the organization of strategic communications and the legal status of its subjects, relations are indicated refer to the subject of legal science. Psychological, sociological, political, economic, military aspects of strategic communications belong to the subject of study of the relevant sciences.

It was determined that the directions of further scientific research should take into account the need for a more complete legalization of strategic communications in legislative acts regulating the legal status of subjects of the security and defense sector.

Key words: interaction, legal support, executive authorities, strategic communications, security and defense sector, information interaction.

Постановка проблеми. Кардинальне реформування сектору безпеки і оборони України у відповідності до північноатлантичних стандартів обумовлює необхідність опанування та правової легалізації нових для національної практики засобів і способів публічного адміністрування. До них, зокрема, належать і стратегічні комунікації, які є особливим видом взаємодії між суб'єктами суспільних відносин. Слід сказати, що останнім часом у сфері правового регулювання стратегічних комунікацій відбувся істотний прорив, що, зокрема, знайшло своє виявлення у затвердженні Міністерством закордонних справ України низки правових документів, пов'язаних із складовими елементами досліджуваного виду взаємодії. Разом з тим слід сказати, що у правовій науці місце стратегічних комунікацій серед традиційних категорій адміністративного права ще не визначено, що обумовлює актуальність теми цієї статті.

Стан опрацювання проблематики правового забезпечення стратегічних комунікацій ще не можна назвати достатнім. Проблеми правового регулювання стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони є відносно новими для сучасної правової науки. Певні питання формування та розвитку стратегічних комунікацій було розглянуто у роботах фахівців з військових наук, філософії, політології, соціології, соціальної психології, зокрема, таких як С.І.Авраменко, А. В. Баровська, А.Д.Баранецька, Є.М.Гарькавий, О.В.Голубєв, С. А. Гуцал, С.І.Даниленко, О. П. Дзьобань, Д. В. Дубов, О.В.Кушнір, Ю.А.Лапутіна, Є.А.Макаренко, І.Р. Мальцева, Є.Є.Марутян, Б.М.Носова, Л.М.Пелелейченко, Г. Г. Почепцов, Ю.О.Процюк, Є. Б. Тихомирова, О. Ф. Сальникова, Ю.О.Черниш, Р.М.Штонда. Разом з тим у правовій науці проблеми стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони ще не знайшли свого достатнього висвітлення.

Метою статті є визначення місця стратегічних комунікацій у понятійному апараті адміністративного права як особливого виду взаємодії між органами виконавчої влади та іншими державними органами.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія між органами виконавчої влади та іншими державними органами звичайно розуміється як процес спільної діяльності, у результаті якої партнерами по взаємодії досягаються спільні цілі, спрямовані на виконання їх завдань та функцій, закріплених у законодавчих та підзаконних правових актах, що регулюють їх діяльність. Безумовно, у науці адміністративного права, як і в науці державного управління, міститься й низка інших визначень, але їх сутність переважно зводиться до наявності критеріїв діяльності, спільних цілей, узгодження та координації дій тощо.

Дещо інша ситуація склалася з розумінням видів взаємодії. Науковці, використовуючи різноманітні підстави для розмежування, виокремлюють види взаємодії, які мають істотні відмінності між собою.

С. Гречанюк пропонує наступні критерії для видів взаємодії: «за метою та часом тривання взаємодія буває постійною і тимчасовою, разовою; за характером зв'язків між взаємодіючими суб'єктами, взаємодія поділяється на безпосередню та опосередковану, двосторонню і багатосторонню взаємодію; за процесом управління, взаємодію можна розглядати як стратегічну, тактичну та оперативну; за ступенем конфіденційності взаємодія є гласною та негласною; за нормативним регулюванням взаємодія буває нормативно регламентованою та договірною (ініціативною)» [1, с.199]. У даній класифікації, на нашу думку, головний акцент

зроблено на зовнішньоорганізаційні аспекти взаємодії, натомість, її змістові особливості не знайшли свого відображення.

Ю. Пивоваром запропоновано класифікувати види взаємодії за такими критеріями: «1) метою; 2) характером зв'язків; 3) способом вирішення завдань; 4) кількістю учасників; 5) часом і тривалістю спільних дій; 6) напрямками; 7) належністю до системи або підсистеми органів, що здійснюють фінансовий контроль; 8) ступенем конспірації або конфіденційності; 9) організаційно-правовою формою; 10) підставами виникнення» [2, с.136]. Як можна побачити, автор виокремлює різноманітні класифікаційні критерії, разом з тим змістові аспекти взаємодії також не представлені.

В. Маліков, досліджуючи проблеми взаємодії суб'єктів боротьби с тероризмом, називає такі види взаємодії: «1) інформаційна взаємодія (обмін інформацією про загрозу вчинення терористичного акту; надання доступу до інформаційних ресурсів органів державної влади у порядку, встановленому законодавством; ідентифікації і якомога точніше визначення внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються терористичної діяльності, та будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використання в інтересах ведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та їх аналітичної підтримки; система обміну інформацією у протидії злочинам, налагодження інформаційно-аналітичної роботи тощо); 2) функціональна взаємодія (проведення спільних оперативно-розшукових та інших заходів; проведення моніторингу стану і тенденцій поширення тероризму в Україні та за її межами; організація і проведення командно-штабних та тактико-спеціальних навчань і тренувань із використанням сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом); 3) нормотворча взаємодія (здійснення на основі чинної нормативно-правової бази розподілу компетенції між суб'єктами боротьби з тероризмом; удосконалення на основі Конституції механізмів забезпечення прав і свобод людини; захист конституційного ладу від тероризму як один з елементів загальної системи забезпечення національної безпеки України; розвиток міжнародного партнерства з іноземними країнами з питань боротьби з тероризмом); 4) матеріально-фінансова взаємодія» [3, с.290]. Наведена класифікація враховує змістові аспекти взаємодії, що, на нашу думку, є безперечно позитивною рисою, разом з тим слід звернути увагу, що заходи, які включені до інформаційної взаємодії, частково перетинаються із заходами функціональної взаємодії.

На думку В. Узунова, існують три види взаємодії. Економічне партнерство передбачає здійснення спільної підприємницької діяльності державними органами та підприємницькими структурами, спрямованої на отримання неподаткового бюджетного доходу шляхом використання ресурсів підприємницького сектора. Правове партнерство полягає у спільній організації процесу регулювання підприємницької діяльності з боку держави. Організаційне партнерство являє собою різні форми участі представників однієї із сторін у структурних підрозділах іншого боку взаємодії. Відповідно до цих форм найбільш значні види (способи) взаємодії бізнесу з органами державної влади та управління виглядають наступним чином: контрактна система; взаємодія в інвестиційній сфері; оренда, концесія, траст державного майна [4]. Вказана класифікація за змістовим критерієм, на жаль, не включає інформаційне партнерство, у той час як у сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства обмін інформацією є основним способом узгодження позицій та координації спільних дій партнерів по взаємодії.

Сутність стратегічних комунікацій у правовій науці розглядається у широкому та вузькому сенсі. «У найбільш широкому сенсі, який характеризується комплексним характером і включає управлінські, соціологічні, маркетингові, правові, військові та інші аспекти, стратегічні комунікації можна охарактеризувати як сукупність дій суб'єктів впливу, спрямованих на досягнення цілей комунікації (відповідно, такі цілі можуть бути управлінськими, комерційними, політичними та ін.). У правовому сенсі стратегічні комунікації постають як визначені Конституцією та міжнародними договорами України, законами України та підзаконними правовими актами види інформаційної діяльності суб'єктів публічного адміністрування та інститутів громадянського суспільства, спрямовані на досягнення їх цілей глобального характеру», [5, с.134] – зазначається у теоретичних джерелах. Слід сказати, що поняття «стратегічні комунікації» було вироблено у межах військових наук на початку цього тисячоліття. Як зазначають дослідники, активний розвиток стратегічних комунікацій розпочинається у 2002 р., коли «створюється Координаційний комітет з політики стратегічних комунікацій в межах Ради національної безпеки США. Діяльність цієї організації передбачала співпрацю усіх агентств з американським урядом і президентом. Досягненням цього комітету стала Національна стратегія США щодо стратегічних комунікацій у публічній дипломатії від 2007 р.» [6].

Легальне поняття стратегічних комунікацій містилося у Воєнній доктрині України, затвердженій Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015, в якій останні визначалися як «скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави - публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування

цілей держави» [7]. Вказаний правовий акт втратив чинність у зв'язку з набранням чинності Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 «Про затвердження Стратегії воєнної безпеки України», а якому, на жаль, легальне визначення вказаного поняття відсутнє, хоча важливість стратегічних комунікацій у забезпеченні воєнної безпеки згадується декілька разів. Аналогічне визначення нині міститься у Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України, затвердженій наказом Міністерства оборони України від 22.11.2017 р. № 612. Кожен із наведених у визначенні стратегічних комунікацій елементів за своєю сутністю уявляє собою види взаємодії, разом з тим терміни «комунікації» та «комунікаційні спроможності» не притаманні правовій науці, що породжує певну неузгодженість дефініцій. Втім, якщо звернутися до визначення поняття «комунікації», яке, з тими чи іншими варіаціями, розуміється як процес інформаційної взаємодії, то можна переконалися, що те ж саме явище у правовій, політичній, соціологічній, психологічній та інших науках розуміється з точки зору теоретико-методологічного апарату цих наук, що і обумовлює наявність певних конотацій досліджуваного терміну.

Висновки. Стратегічні комунікації за своєю сутністю є видом інформаційної взаємодії, суб'єкти якої прагнуть досягати своїх цілей за допомогою арсеналу спеціальних засобів, найбільш важливим з яких є стратегічний наратив. Не всі аспекти стратегічних комунікацій регулюються правовими нормами, адже складний комплекс засобів інформаційного впливу може спричинювати наслідки, що не можуть бути об'єктивно категоризовані (мова у першу чергу йде про емоційно-вольові наслідки). Разом з тим організаційні та нормативно-правові аспекти стратегічних комунікацій однозначно охоплюються методологічним апаратом правової науки.

За змістом стратегічні комунікації є спеціальним видом інформаційної взаємодії органів виконавчої влади та інших суб'єктів, що належать до сектору безпеки та оборони.

Стратегічні комунікації як особливий вид взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами уявляють собою регламентовану нормами права і обумовлену правами та обов'язками вказаних суб'єктів інформаційну взаємодію, спрямовану на досягнення їх цілей. Правова регламентація цілей стратегічних комунікацій здійснюється на рівні загальнодержавних стратегій, доктрин та концепцій, прийнятих для забезпечення обороноздатності нашої держави. У частині організації стратегічних комунікацій та правового статусу її суб'єктів вказані відносини належать до предмету правової науки. Психологічні, соціологічні, політичні, економічні, військові аспекти стратегічних комунікацій належать до предмету вивчення відповідних наук.

Напрями подальших наукових досліджень мають враховувати необхідність більш повної легалізації стратегічних комунікацій у законодавчих правових актах, які регулюють правовий статус суб'єктів сектору безпеки та оборони.

Список використаних джерел:

1. Гречанюк С. К. Теорія та практика взаємодії органів та установ Державної пенітенціарної служби України з державними та неурядовими інституціями: Дис. ...докт.юрид.наук. Ірпінь, 2011. 520 с.
2. Пивовар Ю. І. Поняття та види принципів взаємодії міліції та органів державного фінансового контролю у сфері забезпечення фінансового контролю. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 2. С. 130–137.
3. Маліков В.В. Взаємодія суб'єктів боротьби з тероризмом: поняття, види та форми. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №6. Т.4. С.288-291.
4. Узунов В.Ф. Види взаємодії бізнесу з органами державної влади та управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_8_6.
5. Шопіна І.М. Стратегічні комунікації як правова категорія: поняття та розвиток. Наука і правоохорона. 2020. №2. С.133-135.
6. Аулін О. Стратегічні комунікації: генезис теоретико-методологічних підходів західних партнерів. Наукові перспективи. 2020. № 5 (5). С.116-121.
7. Воєнна доктрина України: затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>.